

Poznámky ke stavebnímu vývoji hradu Cimburka u Městečka Trnávky

Jan Štětina

Abstrakt: Text zpřístupňuje výsledky povrchového průzkumu hradu Cimburka u Městečka Trnávky. Hrad z počátku 14. století obepínala mohutná obvodová hradba, uvnitř nádvoří zřejmě stála dvojice plochostropých budov – severní stavení a objekt v jihozápadním rohu. Čelo jádra snad zaujímal mohutný hranolový donjon. Při radikální přestavbě hradu v pozdní gotice za pánů z Boskovic vzniklo se začleněním starších zdí předhradí, vybavené mohutnou vstupní věží a podkovovitou baštou. Hradní jádro – vybavené pravděpodobně dvorním peronem a novostavbou křídla východního – dostalo přestavbou severního křídla a scelením zástavby při západním obvodu podobu trojkřídlého patrového komplexu, doplněného vysunutými ochozy. Renesanční přestavba se omezila na dostavbu druhého patra paláce. Po požáru roku 1776 se hrad změnil ve zříceninu, z níž dnes zůstala zčásti čitelná dispozice nejnižší úrovně, torzo pozdně gotické obvodové zdi na severu a část předhradí.

Klíčová slova: Hrad – stavební vývoj – zdivo – severní obvod.

Notes on the Building Development of Cimburk Castle, near Městečko Trnávka

Abstract: The text presents the outcome of surface research into Cimburk Castle, near Městečko Trnávka. The castle, founded in the early 14th century, was surrounded by a mighty perimeter wall; there were two buildings with flat ceilings in the courtyard, a north building and a building in the south-west corner. The front of the castle core was possibly occupied by a massive donjon. During radical reconstruction of the castle in the late Gothic under the Lords of Boskovice, an outer bailey was formed by the incorporation of older constructions. It featured a mighty entrance tower and a horseshoe-shaped bastion. Reconstruction of the north wing, the unification of the built-up area by the western perimeter, probably including a courtyard platform, and the construction of a new east wing, meant that the castle core acquired the shape of a three-wing, one-floor complex with protruding galleries. A renaissance modification was limited to the construction of a second floor for the palace. Ruined by fire in 1776, all that remains of the castle today is the layout of the lowest level, with the torso of a late-Gothic perimeter wall in the north and a section of the outer bailey still partially discernible.

Key words: Castle – building development – masonry – northern perimeter.

Rozsáhlé zříceniny hradu Cimburka (k. ú. Městečko Trnávka, okr. Svitavy) se nacházejí na dominantním, vysokém a táhlém kopci (asi 405 m n. m.), vystupujícím nad údolí potoka Třebůvky nad Městečkem Trnávku, rozprostírajícím se při severozápadním úpatí hradního návrší. Precizní analýzu vývoje hradu, vycházející ze stavebněhistorického průzkumu, představili nedávno Luboš Lancinger s Ladislavem Svobodou (1995, 29–36; zde i soupis další literatury). V syntetické práci o hradech s plášťovou zdí Ladislav Svoboda (1995, 376) definoval jádro hradu jako plášťovou dispozici a zpochybil starší úvahy o existenci donjonu nebo bergfritu v čele jádra. Z výsledků Svobodova průzkumu vycházel při zpracování svého encyklopedického hesla Miroslav Plaček (1999, 177; 2000, 156–158). Urbanistický vývoj Městečka Trnávky popsal Karel Kuča (1998,

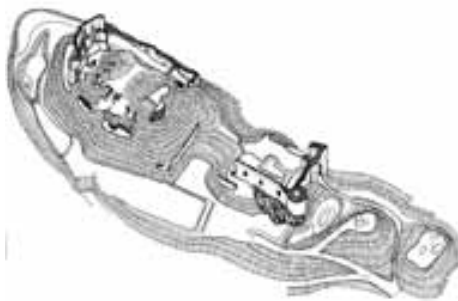
840–844), který při hodnocení hradu převzal závěry Svobodovy analýzy (Kuča 1998, 842). Autoři souborného kastellologického kompendia z roku 2001 v souladu se staršími názory uvažují o existenci hranolového donjonu v čele jádra. Z boskovické stavební aktivity ve druhé polovině 15. století zmiňují nové předhradí a východní palác jádra (Durdík–Bolina 2001, 39, 127, 168, 226). V roce 2007 vyšla drobná publikace z řady vlastivědných průvodců, jejíž text bohužel zatížily četné spekulace a nepřesnosti (Vojkovský 2007). Z nejnovějších prací dotýkajících se hradu Cimburka musíme zmínit alespoň fundovaný pokus o rekonstrukci sídelního vývoje moravskotřebovského regionu ve vrcholném středověku (Bolina–Němcová–Šlézar 2008, 53–88).

Následující text se soustředí především na interpretaci dílčích nových zjištění, dovolujících detailnější pohled na stavební dějiny hradu (obr. 1); úvodem přesto musíme předestřít několik základních historických dat.

První nespornou zprávu o Cimburku obsahuje listina z roku 1308, kdy se po hradě píše Bernard z Cimburka. Po Bernardovi se zde uvádí Jindřich z Lipé, v držení jehož rodu Cimburk zůstal do roku 1365, kdy byl zakoupen moravským markrabím Janem Jindřichem (Lancinger–Svoboda 1995, 30–31). Roku 1405 byl hrad společně s Městečkem Trnávku odprodán Markétě ze Šonvaldu, manželce pana Dobše z Popovic. Roku 1446 Dobeš hrad prodal Vaňkovi Černoorskému z Boskovic, jenž roku 1465 Cimburk postoupil svému vnukovi Oldřichu z Boskovic. Od Oldřichových synů roku 1508 hrad a panství Cimburk odkoupil majitel sousedního panství Moravská Třebová Ladislav z Boskovic (DZO II, 162 č. 17). Po Ladislavově skonu roku 1520 majetek zdědil syn Kryštof z Boskovic, jenž je spolu s Boskovicemi a dalšími statky ve finanční tísní roku 1547 odprodal nobilitovanému uherskému důlnímu podnikateli Šimonu Ederovi ze Štiavnice. Z kupní smlouvy známe rozsah tehdejšího cimburského majetku – sestával ze „zámku“ Cimburka, jinak Trnávky, starého města Trnávky, městečka Trnávky, vsí Rozstání, Nové Vsi, Arnoštova, Arnoltova, Bezděčí, Oměrázky (dnešní Unerázky), Mezihoří a Petrůvky (Hosák 1938, 551–552). Po epizodické držbě Cimburka Erazimem Eyzingerem (1565–1566), který hrad téměř obratem vyměnil s Prokopem Podstatským z Prusinovic, následoval od počátku 90. let 16. století ve sledu vlastníků Adam Věžník z Věžník. V roce 1620 vdova po Adamovi panství prodala majiteli sousedního moravskotřebovského dominia knížeti Karlovi z Liechtensteina. V majetku tohoto rodu byl hrad, požárem roku 1776 změněný ve zříceninu, až do roku 1927, kdy připadnul Městečku Trnávce, k jejímuž majetku náleží dodnes.

Předhradí – popis nálezových situací

Jihovýchodní nároží předhradí zaujímá mohutná obdélná, dovnitř otevřená věž, předstupující před jižní i východní hradbu. Jižní strana věže má v úrovni přízemí šířku 250 cm, východní

Obr. 1. Cimburk u Městečka Trnávky. Pohled na areál hradu, současný stav. Podle Svoboda 1995, 29; doplnil a upravil J. Štětina, 2005.

Abb. 1. Cimburk bei Městečko Trnávka. Blick auf das Burgareal, derzeitiger Zustand. Nach Svoboda 1995, 29; vervollständigt und modifiziert J. Štětina, 2005.

Obr. 2. Cimburk u Městečka Trnávky. Pohled na předhradí a jádro od jihu počátkem 20. století. Foto archiv NPÚ, ú. o. p. v Brně.

Abb. 2. Cimburk bei Městečko Trnávka. Blick auf Vorburg und Hauptburg von Süden, Anfang 20. Jhdt. Foto Archiv des Nationalen Denkmalmamts, Bezirksstelle Brno.

230 cm a západní 215 cm. Jižní průčelí objektu se v přízemí otevírá rozměrným otvorem, který zůstal po vstupní bráně; tato úroveň další otvory postrádá. Brána byla vůči podélné ose vstupní věže posunuta k západu. Intaktně zůstal dochován segmentový záklenek široké niky vstupu, vyskládaný z plochých kamenů; vlastní ostění brány je vylámáno. Přibližně uprostřed jižní fasády je v úrovni patra doloženo nevelké okénko (obr. 2). Východní průčelí věže v plné délce ve spodní části zesiluje mohutný sokl, zavřšený pultovou stříškou, vyzdívanou z kamenných desek a osazenou přibližně ve výškové úrovni někdejší podlahy průjezdu. Nároží věže jsou dnes v plné výšce zbavena kamenných armovacích kvádrů. Jizva po vytrhané armatuře severovýchodního nároží byla nedávno doplněna kamenným zdivem. Pískovcové kvádry

dosud zpevňují nejvyšší část severního líce východní boční stěny. Spodní část této stěny líc postrádá – neprozrazuje tedy nic o pravděpodobném napojení východní hradby předhradí. Vnější průčelí věže si uchovalo sporé zbytky omítky. Koruna věže je oproti stavu z počátku 20. století poněkud snížena, pozůstatky prvního patra zmizely. Na průčelí věže uvádí Gregor Wolny (1839, 814) desku se znakem pánů z Boskovic, sedmizubým hřebenem.

V bočních stěnách někdejšího interiéru věže zaujme především trojice rozměrných kapes po trámech podlahy průjezdu. Pod trámovými kapsami se nachází lícované zdivo. Kapsy zůstaly také po trámech plochého stropu nad průjezdem.

Jižní hradba předhradí je se vstupní věží provázána; styk zdiv hradby a válcové bašty v jihozápadním nároží poznamenaly novodobé konzervační zásahy. Šířka jižní hradby se pohybuje kolem 260 cm, její koruna a částečně i líce jsou novodobé. Hradba je dnes výrazně snížena, její zděná část původně přesahovala úroveň podlahy patra vstupní věže. Vzhledem k šířkovým dimenzím hradby a její poloze v čele předhradí nelze vyloučit ani její větší výšku, případně štítové vyvinutí.

Podkovovitá bašta v jihozápadním nároží předhradí spočívá na mohutném skalním výchozu. Poněkud předsazený nejspodnější pás zdiva bašty nevylučuje někdejší obezdění skály, které by tvořilo skarpovitou podnož. Vnější pláštěm bašty, precizně zděným z místního kamene, prostupují výrazné horizontální vyrovnávací vrstvy a otvory lešeňových nosníků. Šířka zdiva bašty v přízemí není konstantní, dosahuje maximálně 270 cm. Alois Czerny roku 1904 kresebně zřejmě zaznamenal pod vylámaným oknem či střílnou patra bašty dvojici znakových desek, z nichž jedna nesla boskovický sedmizubý hřeben, druhá byla již nečitelná (Czerny 1904, 140; Lancinger–Svoboda 1995, 35, tam srov. obr. 11). Interiér bašty zpřístupňuje z nádvoří dveřní otvor s vylámanými špaletami. Nad přízemím se původně klenula plochá kopule, současná s obvodovým zdivem, skládaná z plochých kamenů. Z patra zůstala nejnižší partie odvodové zdi proměnlivé šířky (na východě 160 cm, na jihu 200–220 cm).

Západní hradba předhradí, dochovaná téměř v původní délce, vykazuje několik dosud blíže nekomentovaných stavebních jevů. Na vnějším, západním lici se asi 130 cm od nárožní jihozápadní

Obr. 3. Cimburk u Městečka Trnávky. Část západní zdi předhradí s dodatečně připojenou pozdně gotickou baštou. Foto J. Štětina, 2007.

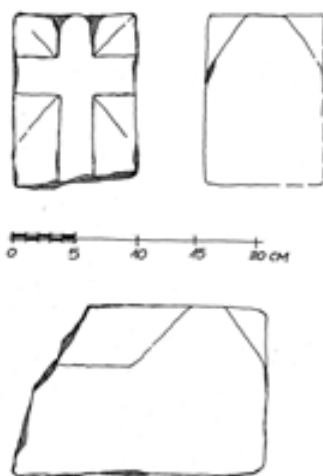
Abb. 3. Cimburk bei Městečko Trnávka. Teil der Vorburgwestmauer mit nachträglich hinzugefügter gotischer Bastion. Foto J. Štětina, 2007.

bašty zřetelně projevuje svislá spára. Ta odděluje zdiva odlišných struktur a patrně i doby vzniku – severně pokračující úsek západní zdi a zdivo navazující na nárožní podkovovitou baštu (obr. 3). Náznak obdobné spáry lze sledovat i na vnitřním líci zdi, kde je čitelnost situace deformována napojením zdiva dvorního líce bašty. Spodní část západní zdi o šířce cca 150 cm charakterizuje pečlivá skladba líců z kamene, pozůstatky omítek a od svislice lehce skloněný vnitřní líc. Zdi prostupuje trojice otvorů s vylámanými ostěními a špaletami, poukazující k existenci minimálně přízemního objektu, snad sekundárně přiloženého k vnitřnímu líci západní hrady. Horizontální řada zřejmě dodatečných trámových kapes nad otvory udává výškovou úroveň stropu nad přízemím. Na severu západní hrady ukončuje pozůstatek klenuté branky. Z ní se dochovala zčásti omítnutá jižní špaleta s výběhem základku vnitřní niky, sestaveného z plochých kamenů. Po vytrhaném ostění zůstal ve vnějším líci svislý pravoúhlý šev průřezu 32 × 29 cm. Pochva závory, situovaná těsně při vnitřním líci bývalého ostění, má hloubku minimálně 120 cm. Nad nevýrazným soklem spodní části

Obr. 4. Cimburk u Městečka Trnávky. Druhotně použitá část dělicího okenního kříže v pozdně gotické nadezdívce západní zdi předhradí. Foto J. Štětina, 2007.

Abb. 4. Cimburk bei Městečko Trnávka. Sekundär benutzter Teil eines Fensterkreuzes in der spätgotischen Übermauerung der Vorburgwestmauer. Foto J. Štětina, 2007.

Obr. 4a. Cimburk u Městečka Trnávky. Dokumentace části gotického okoseného ostění sekundárně umístěného v horní partii nadezdívky západní zdi předhradí. Vlevo nahoře lícová plocha, vpravo nahoře profil, dole boční hrana ostění. Kresby J. Štětina, 2010.

Abb. 4a. Cimburk bei Městečko Trnávka. Dokumentation eines Teils des gotischen, abgescrägten Gewändes, sekundär in der oberen Partie der Übermauerung der Vorburgwestmauer untergebracht. Links Sichtfläche, rechts Profil, unten Gewändeseitenkante. Zeichnungen J. Štětina, 2010.

západního lince zdi lze sledovat svislou spáru nevyklučující dodatečné připojení zdiva s brankou (může se však jednat i o spáru technologickou).

Na spodní část západní zdi s nepravidelně ukončenou korunou, budící dojem ubouraného, před zvýšením nezarovnaného zdiva, je nadstavěna mladší, výrazně subtilnější zeď šířky 85–90 cm a výšky kolem 150 cm. V koruně této zdi se na jihu podařilo objevit sekundárně zazděný, subtilní kvadratický článek s široce zkosenými, stezkou oddělenými hranami a pravouhle přiloženými výběhy shodného okoseného profilu (profil 14,5 × 10,2 cm, délka 21 cm). Fragment, vzhledem k bočním výběhům profilace, nepochybně náležel vnitřnímu kříži pravouhlého děleného okna (obr. 4, obr. 4a). Ve vnějším linci zdiva je v úrovni paty nadezdívky patrna řada pravidelně rozmístěných trámových kapes pronikajících celou tloušťkou zdi. Linie kapes netvoří horizontálu, ale mírně stoupá od severu k jihu, tj. k nárožní baště. Z koruny zdiva, patrně dochované v původní niveletě, v severní části vystupuje cca 55 cm široká spodní část další (mladší) nadezdívky, která možná souvisí až s uvažovanou renesanční nástavbou zdi.

Východní zeď předhradí existuje dnes ve formě novodobě dozděného tarasu s korunou dosahující úrovně nádvoří. Na severu zabíhá do terénního reliktu beze stop zdiva, který může být pozůstatkem čtverhranné bašty, zaznamenané v tomto prostoru staršími plány (Lancinger–Svoboda 1995, 35). Stopy severní zdi předhradí v terénním reliéfu neshledáváme; její průběh lze přibližně odvodit z mírného zlomu terénu na severním obvodu předhradí. Z vnitřní zástavby nesporně známe jen plochostropé, v přízemí trámovými stropy kryté západní křídlo s dvorní zdí, situovanou přibližně v místě valovitěho reliktu, probíhajícího asi 6 m od vnitřního lince západní zdi. Pozůstatky výraznějších reliéfních stop zděných staveb dovolují úvahy o další zástavbě předhradí i dřevěnými či hrázděnými objekty.

Příkop mezi předhradím a hradním jádrem

Z recentní sypané rampy mezi předhradím a jádrem blíže předhradí vystupují nízké pozůstatky dvou pilířů zděných z lomového kamene. Z obou zůstala dochována část severního a východního lince. Osová vzdálenost pilířů činí cca 440 cm, šířka severnějšího pilíře přesahuje 200 cm (obr. 16). Stopy dalších zděných konstrukcí se v příkopu nedochovaly.

Hradní jádro – popis nálezových situací

Jižní čelo

Mohutný destrukční kužel objektu ve východním čele hradního jádra nese na severním a východním obvodu pozůstatky kamenného zdiva bez dochovaných liců. Destrukční kužel zaujímá jižní třetinu plochy hradního dvora, jeho výška dosahuje přibližně do poloviny prvního patra severního palácového torza. Více informací o půdorysu a dimenzích zdiva objektu v jižním čele jádra nelze povrchovým průzkumem získat. Fotografie z počátku 20. století v souladu se soudobými plány zachycují zřejmě licované zdivo jihovýchodního nároží objektu, vystupující tehdy ještě do úrovně minimálně 2 m nad okolní terén (obr. 5).

Čelní hradbou při jihovýchodním nároží jádra prostupovala brána. Nevíme, zda byla tvořena průjezdem v hradbě, nebo branským stavením, předstupujícím do parkánu (viz Tučův plán; Lancinger–Svoboda 1995, 35). V prostoru brány dnes nad terén vystupuje zčásti licovaný relikt provázaných zdív jihovýchodního nároží, z nichž východní, tvořící dvorní průčelí východního křídla jádra, má šířku asi 150 cm. Blíže jihovýchodního nároží, v partii dnes zbažené lince, byla v úrovni dnešního terénu nalezena trámová kapsa, pronikající v nejištěné délce do hloubky jižní

hradby jádra. Kapsa může odkazovat k existenci dosud neznámého otvoru v navazující jižní zdi východního křídla, nelze vyloučit ani její souvislost s trámovým věncem v mase zdiva východního křídla, zabíhajícího do jihovýchodního nároží hradby jádra.

Západní křídlo jádra

Dispozice západního křídla se v relativní celistvosti dochovala v nejnižší úrovni – původním přízemí (obr. 17). Zdivo z kvalitně vrstveného a lícovaného místního kamene nese v dochovaných interiérech pozůstatky omítek. Částečně čitelný je průběh nádvoří, 90–110 cm silné zdi a šesti přibližně pravoúhle navazujících příček o tloušťce zdiva 100–110 cm. Pokud bylo možno soudit, příčky jsou s nádvořní zdi provázány. Dochovaly se pozůstatky trojice vstupů do interiéru, severní v podobě půlkruhově uzavřeného průchodu s ostěním a záklenkem vyzdívanými z lomového kamene, dvojice jižněji situovaných pouze jako průchody zdi zbavené záklenků. Na jihu objekt dosahoval k obvodové hradbě, dochované zde v torzu délky maximálně 320, výšky 220 a šířky cca 230 cm (vnější líc není dochován). V severním, do interiéru západního křídla orientovaném lici hradba obsahuje dvojici kapes šířky kolem 40 cm, výšky cca 30 cm a hloubky 52 cm (obr. 17B). Vztah hradby a kapes svědčí o jejich současném vzniku a dokládá existenci plochostropé stavby v jihozápadním nároží jádra již v první stavební fázi hradu. Výšková úroveň kapes nasvědčuje jejich příslušnosti ke stropní konstrukci nad prvním patrem tohoto objektu.

Z dvorního průčelí západního křídla vystupuje do prostoru nádvoří šestice podélných zdí. Jejich poloha částečně koresponduje s polohou vnitřních dělicích zdí křídla, další příčné zdi respektují portály do přízemí, a vymezují tak před nimi vstupní prostory (vzhledem k nejistým výškovým poměrům a absenci stop schodišť neuzíváme obvyklého termínu „vstupní

Obr. 5. Cimburk u Městečka Trnávky. Hradní jádro při pohledu z příkopu na počátku 20. století. Vlevo za obvodovou zdi severní torzo, vpravo vyčištěné pozůstatky přízemí západního křídla, v čele jádra vedle mohutného torza obvodové hradby destrukční kužel s výrazným zbytkem obvodové zdi, dále vpravo torzo zdiva brány, zcela vpravo jižní zeď východního křídla s vylámaným oknem v přízemí. Foto archiv NPÚ, ú. o. p. v Brně. Abb. 5. Cimburk bei Městečko Trnávka. Hauptburg, Blick vom Graben zu Beginn des 20. Jhdts. Links hinter der Ringmauer der Nordtorso, rechts die gereinigten Überreste des Westflügelerdgeschosses, in der Hauptburgfront neben dem mächtigen Torso der Ringmauer der eingestürzte Kegel mit deutlichem Ringmauerrest, ferner rechts der Torso des Tormauerwerks, ganz rechts die Südmauer des Ostflügels mit herausgebrochenem Fenster im Erdgeschoss. Foto Archiv des Nationalen Denkmalamts, Bezirksstelle Brno.

Obr. 6. Cimburk u Městečka Trnávky. Severní torzo před konzervačními zásahy s částečně vykopaným přízemím západního křídla počátkem 20. století. Foto archiv NPÚ, ú. o. p. v Brně. Abb. 6. Cimburk bei Městečko Trnávka. Nordtorso vor Konservierungseingriffen mit teilweise freigelegtem Erdgeschoss des Westflügels zu Beginn des 20. Jhdts. Foto Archiv des Nationalen Denkmalamts, Bezirksstelle Brno.

Obr. 7. Cimburk u Městečka Trnávky. Pozdně gotický hranolový pilíř s částí severního obvodu jádra. Foto J. Štětina, 2007.

Abb. 7. Cimburk bei Městečko Trnávka. Spätgotischer Prismenpfeiler mit einem Teil der nördlichen Außenwände der Hauptburg. Foto J. Štětina, 2007.

Obr. 8. Cimburk u Městečka Trnávky. Spára dělicí raně gotickou hradbu (vpravo) od mladšího pilíře. Foto J. Štětina, 2007.

Abb. 8. Cimburk bei Městečko Trnávka. Fuge, welche die frühgotische Burgmauer (rechts) vom jüngeren Pfeiler trennt. Foto J. Štětina, 2007.

šíje“). Celistvěji zůstala dochována přes 300 cm dlouhá prostora lichoběžného půdorysu před portálem do severní klenuté místnosti. Obdobná místnůstka o šířce asi 270 cm se rýsuje před vstupem do jižně navazujícího oddělení, přičemž severní zdi prostupuje segmentově klenutý otvor široký přes 60 cm (průchod?). Další analogický vstupní prostor indikuje dvojice souběžných zdí v jižní polovině dvorní zdi západního objektu. Složitějšímu vývoji této partie západního křídla nasvědčuje 100 cm široká souvislá zeď pokračující z interiéru západního křídla bez přerušení před jeho dvorní průčelí. Severní líc této příčné zdi zčásti kryje kvalitní hlazená, zřejmě interiérová omítka. Východní lícované zakončení zdi může být pozůstatkem špalety, příslušející zřejmě dveřnímu otvoru (srov. Lancinger–Svoboda 1995, 32). Severně navazující dvorní zeď západního křídla je k východozápadní, dnes interiérové zdi přiložena na spáru. Fragmentárnost nálezové situace nedovoluje jednoznačně rozhodnout, zda se jedná o stopu složitějšího (etapového) stavebního vývoje objektu, nebo situaci vzniklou dílčí stavební změnou (zazdřením otvoru?). Vzhledem k nálezu trámových kapes v jihovýchodním nároží jádra lze snad upřednostnit první variantu.

Severní úsek obvodové zdi a relikty navazující zástavby

Nejzachovalejší část hradu tvoří třípodlažní torzo obvodové zdi uzavírající jádro na severu (obr. 6). Dvakrát půdorysně zalomená zeď díky dochovaným patrovým ústupkům dosvědčuje

někdejší podlažnost zmizelých vyšších partií palácových křidel. Na severozápadě před vnější líc zdiva předstupuje pilíř na podstavě 283×280 cm (obr. 7). Do výšky asi 130 cm nad stávající terén na západním líci pilíře vybíhá skarpovitě utvářená podnož, nad níž se pilíř zeštíhluje na 283×242 cm. Jižní strana pilíře, lícovaná v délce 170 cm, se na spáru přikládá k chronologicky staršímu zdivu tloušťky cca 240 cm. To se dnes projevuje příčným „řezem“ způsobeným destrukcí západního úseku hradby (obr. 8). Na severním líci pilíře sledujeme zcela odlišnou situaci: zdivo hranolového pilíře je zde po celé sledovatelné výšce provázáno se zdivem navazující severní obvodové zdi jádra. Ve stejné výškové úrovni byly již při výstavbě do pilíře i obvodové zdi jádra vetknuty kuláče samonosného lešení. Z nich zůstaly zčásti volné, zčásti cihlovými úlomky zaslepené, asi 140 cm vzdálené horizontální řady otvorů. Ve výšce asi 300 cm byl do jihozápadního nároží pilíře vetknut opracovaný pískovcový blok s pravoúhlou drážkou (velikost prvku cca $15 \times 15 \times 35$ cm). Ve vazbě lícového zdiva pilíře jsou patrné cihly a jejich úlomky. V úrovni prvního patra paláce pilíř obsahoval drobný interiér, z jehož obvodových stěn celistvěji přetrvala pouze severní a část západní. Severní stěna tloušťky kolem 100 cm (není přesně určitelná) vynášela z plochých kamenů vyzdívanou valenou klenbu. Z klenby zůstal severní výběh, jehož zakřivení dokládá nevelkou šířku prostoru, nad nímž byla vyklenuta. Na západě interiér uzavírala cca 30–40 cm široká stěna, jejíž fragment dává tušit, že patrně postrádala jakýkoli otvor. Drobná kapsa v horní partii patří snad vyhnílému trámu dřevěného věnce. Vůči paláci interiér na pilíři uzavíraly dveře, po jejichž (dřevěné ?) zárubni zůstala svislá drážka. Masou zdiva na severu prostupuje otvor zasouvací závory obsluhované z interiéru pilíře. Do palácového interiéru se vstup do místnůstky v nitru pilíře obracel nikou se segmentovým záklenkem, z nějž přetrvala severní patka s otisky prkének bednění v maltovém loži. Špaleta těchto dveří byla patrně dodatečně vylámana do staršího zdiva, čemuž nasvědčuje cihlová dorovávka dveřní špalety.

Oba líce severního obvodu jádra rovněž nabízejí mnoho dosud nepovšimnutých detailů. Vnitřní (jižní) líc dělí horizontální ústupky, původně nesoucí trámové stropy nad jednotlivými podlažními. Přibližně v západní třetině je do vnitřního líce zdiva v úrovni dvou spodních podlaží organicky zavázána subtilní, 87 cm široká kamenná zeď s úlomky cihel ve vnitřní výplni (obr. 9). Výběh zdi nekoresponduje s půdorysným zlomem vnitřního líce, ale je z jeho svislé linie posunut

Obr. 9. Cimburk u Městečka Trnávky. Vnitřní líc severní obvodové zdi jádra. Vlevo předpokládané zdivo starší palácové stavby s výběhem interiérové příčky, vpravo pozdně gotická dostavba. Foto J. Štětina, 2007. Abb. 9. Cimburk bei Městečko Trnávka. Innenflucht der Nordringmauer der Hauptburg. Links vermutliches Mauerwerk des älteren Palasbaus mit Auslauf der inneren Trennmauer, rechts spätgotischer Ausbau. Foto J. Štětina, 2007.

Obr. 10. Cimburk u Městečka Trnávky. Vnitřní líc severní obvodové zdi jádra. 1 – vnitřní líc starší palácové stavby; 2 – mělké trámové kapsy po stropech první fáze severního křídla; 3 – výběh vnitřní příčky první fáze severního křídla; 4 – rozmezí raně gotických (vlevo) a pozdně gotických (vpravo) zdí; 5 – torzo raně gotické zdi ve východní obvodové zdi; 6 – pozdně gotické zdivo s brankou; 7 – pilíř; přistavěný k raně gotické hradbě a vybavený malým klenutým prostorem v patře; 8 – kapsy po trámech pozdně gotického vysunutého ochozu; 9 – renesanční obvodová zeď druhého patra; 10 – špalety zaniklých oken. Tečkovaně zdiva doplněná při konzervaci v první polovině 20. století. Kresba J. Štětina, 2008.

Abb. 10. Cimburk bei Městečko Trnávka. Innenflucht der Nordringmauer der Hauptburg. 1 – Innenflucht des älteren Palasbaus; 2 – flache Balkentaschen der Decken der ersten Phase des Nordflügels; 3 – Auslauf der inneren Trennmauer der ersten Phase des Nordflügels; 4 – Bereich des frühgotischen (links) und spätgotischen (rechts) Mauerwerks; 5 – Torso der frühgotischen Mauer in der östlichen Ringmauer; 6 – spätgotisches Mauerwerk mit Tor; 7 – an die frühgotische Burgmauer angebaute Pfeiler mit kleinem gewölbtem Raum im ersten Stockwerk; 8 – Balkentaschen des vorgezogenen spätgotischen Wehrgangs; 9 – Renaissanceringmauer des zweiten Stockwerks; 10 – Laibungen verschwundener Fenster. Das punktiert gekennzeichnete Mauerwerk wurde bei der Konservierung in der ersten Hälfte des 20. Jhdts. hinzugefügt. Zeichnung J. Štětina, 2008.

věně zárubní, doložené otisky v omítce a jištěně zasouvací závorou (Lancinger–Svoboda 1995, 31). Ve východní části vnitřního líce rozeznáváme rozměrnou kamennou plombu z první poloviny 20. století. Zdivo severního torza má v patře tloušťku kolem 220 cm. Těsně nad mezipatrovým ústupkem zdivem pronikají kapsy trámového stropu nad přízemím. V severní stěně zůstaly tři, ve východní se dochovaly dvě kompletní trámové kapsy (obr. 17D). Destrukce zdiva na jihu odhalila podélný „řez“ dalším trámovým lůžkem hloubky 105 a výšky 42 cm. Harmonický vztah

asi o 85 cm vlevo (západně). Přes novodobé úpravy této partie se zdá, že půdorysný zlom vyznačuje rozmezí zdiv – starší, západní v rozsahu jedné okenní osy a východní část mladší, dvouosou. Zeď, sledovatelná v délce cca 6 m, směřuje k jihu, tj. paralelně s dvorní zdi západního křídla. Ve vzdálenosti přibližně 510 cm před vnitřní líc zdi předstupuje podnož pilíře s profilovaným soklem (obr. 17E). Dále v prostoru dvora se stopa podélné zdi vytrácí pod závaly suti. Vnitřní průčelí severního torza vlevo od výběhu zdi prolomuje hluboká nika, jejíž detaily (na cementovou maltu vyzděný záklenek, novodobá kamenná zadržka ve vnějším líci) prozrazují podstatné konzervační zásahy v první půli 20. století. Líce zdiva nad nikou jsou novodobě přezděny. V kamenném zdivu vlevo od niky se dochovala dvojice mělkých pravoúhlých kapes pro uložení stropních trámů. Kapsy svědčí o poloze trámů ve směru sever – jih, rovnoběžně s podélnou osou západního křídla. Rozměrnou okenní niku v patře završuje kamenný segmentový záklenek. Špalety a v líci doplněný záklenek niky vznikly současně s okolním zdivem. Stěny okenní niky se blíže vnějšího líce sbíhají k vytrženému ostění, o jehož existenci vypovídá negativ v kamenném zdivu. Vpravo od podlahy niky mělce do zdiva proniká trojice trámových lůžek s orientací shodnou jako téměř identická dvojice lůžek v přízemí, vlevo registrujeme mírný mezipatrový ústupek. V osách pod trojicí trámových lůžek zdivem pronikají tři drobné otvory neznámého účelu (obr. 10, obr. 17A).

Přibližně středem 240 cm široké severní obvodové zdi v přízemí prostupuje půlkruhově klenutá branka, současná s obvodovým zdivem. Průchod v obou lících uzavíraly dveře v dřevě

Obr. 11. Cimburk u Městečka Trnávky. Vnější průčelí severního obvodu jádra s patrnými stopami dřevěného ochozu počátkem 20. století. Foto archiv NPÚ, ú. o. p. v Brně.

Abb. 11. Cimburk bei Městečko Trnávka. Innenfassade der nördlichen Hauptburgmauer mit sichtbaren Spuren des hölzernen Wehrgangs zu Beginn des 20. Jhdts. Foto Archiv des Nationalen Denkmalamts, Bezirksstelle Brno.

Obr. 12. Cimburk u Městečka Trnávky. Severovýchodní nároží jádra se začleněným starším zdívem, převrstveným pozdně gotickými, v nároží provázanými zdívy severního a východního křídla. Foto J. Štětina, 2007.

Abb. 12. Cimburk bei Městečko Trnávka. Nordostecke der Hauptburg mit integriertem älterem Mauerwerk, das mit dem spätgotischen, an der Ecke angeschlossenen Gemäuer des Nord- und Ostflügels umgeschichtet wurde. Foto J. Štětina, 2007.

vznikl v místě průlomu při opravách ve 30.–40. letech 20. století, přičemž byl odsazen od vnitřního líce zdiva a opatřen kamenným segmentovým záklenkem.

Vnější líc severního torza působí – až na dodatečně přistavěné nejvyšší patro – jednotlým dojmem (obr. 11). Do kamenného, přesně lícovaného a dobře řádkovaného zdiva jsou místy vloženy neprofilované pískovcové bloky a cihly. Hlavně na severovýchodním úseku se v několika úrovních projevují otvory po lešeňových nosnících, prostupujících zdivem ve výškových úrovních po cca 135–140 cm. Ve vzdálenosti 150 cm nalevo (tj. východně) od branky zdivo obsahuje tesané pískovcový žlab, původně odvodňující nádvoří.

Z hlediska stavební historie poskytuje nejvýznamnější informace krátká severovýchodní strana severního torza. Se severovýchodním nárožím je jednoznačně provázán výběh 300 cm silné severní zdi východního křídla, čemuž odpovídá i jednotná úroveň lešeňových otvorů, dochovaných v severním torzu a severní obvodové zdi východního křídla. Provázání obou zdí je patrné pouze do výšky 220 cm nad terén, výše je severovýchodní nároží obvodové zdi jádra beze stop provázání jakýchkoliv zděných konstrukcí. Zčásti destruované lícové zdivo ve spodní partii severovýchodního nároží odhalilo starší konstrukci. Její líc s odlišně vrstveným lomovým zdivem bez

trámových kapes a originálních úseků líců odpovídá jejich současnému vzniku. Dvojice otvorů východní části patra nebyla podrobně studována. U menšího, západního, je zřejmé dodatečné proražení (viz cihlové úlomky v omítkových dorovnávkách špalet, nepravdělný průběh dosud omítaných stěn výklenku, absence záklenku). Rozměrný otvor východní

Obr. 13. Cimburk u Městečka Trnávky. Detail otisků dřevěné konstrukce pozdně gotického ochozu na severním obvodu jádra. Foto J. Štětina, 2007.

Abb. 13. Cimburk bei Městečko Trnávka. Detail von Abdrücken der Holzkonstruktion des spätgotischen Wehgangs an der nördlichen Hauptburgmauer. Foto J. Štětina, 2007.

nesanční nástavbou). Relikty nosné konstrukce ochozu zůstaly dochovány formou trámových kapes a otisků v dosud existující omítce. Z otisků lze částečně rekonstruovat konstrukci ochozu: trámy stropu nad interiérem patra výrazně předstupovaly před vnější líc zdiva, kde tvořily nosnou bázi ochozu. V úseku ochozu nad brankou poloha vzpěr a trámů z dosud neznámých důvodů nekoresponduje. Nosné trámy ochozu byly orientovány kolmo k lícům zdiva vyjma obou nároží, kde trámy musely dostat vůči zdi výrazně šikmý směr, který „vykryl“ půdorysný zlom zdiva. Vykonzolané konce trámů podepíraly svislé dřevěné vzpěry, rubovou stranou opřené o líc zdiva. Mezi vzpěrami a konci trámů lze předpokládat diagonální dřevěný pásek. Z hlediska úvah o vztahu zdiva a předložené dřevěné konstrukce je podstatné, že jinak precizně lícované kamenné zdivo s vloženými cihlami v místech svislých vzpěr nelícuje s okolním zdivem, ale lehce předstupuje tak, aby dosáhlo zadní stěny vzpěry (obr. 13). Je to dobře patrné zejména poblíž relativně ostrého severovýchodního nároží s vějířovitým uspořádáním nosných trámů. Vytočení trojice nosných trámů při nároží i jejich svislých podpěr bylo ve zdivu vyrovnáno právě sotva znatelným vysazením části kamenného zdiva pod vzpěrami. Při plošném omítání zdiva byla omítka dohzena až k dřevěným vzpěrám, přičemž „miskovitě“ náběhy omítek k dávno zmizelé vzpěře zůstaly dodnes dochovány. Dřevěný ochoz společně se zdivem severního obvodu hradního jádra byl zbudován při jediné stavební akci; výše popsaný organický vztah prvků ochozu a zdiva vznik obou konstrukcí v různých stavebních etapách prakticky vylučuje. Zděnou i dnes již zmizelou, otisky však přesvědčivě doloženou dřevěnou konstrukcí nejvyšších partií severního obvodu jádra považujeme tedy za současně.

Podnož pilíře v nádvoří a související zdiva

V linii severojižní (tj. dvorní) zdi západního křídla, zavázané do vnitřního líce severní obvodové zdi jádra, se nachází spodní část plného obdélného pilíře, vystavěného z kamenného zdiva a dodnes dochovaného do výšky kolem 200 cm (obr. 17E). Půdorysné rozměry soklu, vystupujícího nad dnešní terén pouze několik decimetrů, činí 189 × 153 cm. Horní hrana soklu je osazena římsou

příměsí cihel, patrný v délce cca 200 cm, nekoresponduje s lícem severovýchodního obvodu jádra (obr. 12, obr. 17). Jižní lomová hrana severovýchodní obvodové zdi jádra má, jak je patrné na jejím destrukci způsobeném „řezu“, sendvičový charakter. Vnější část zdi, o tloušťce 120 cm a výšce dosahující asi 230 cm nad terén dvora, se od vnitřní části odlišuje výrazně písčitou, na vápno chudou maltou se značným podílem do červena zbarveného plniva (písku). Vnitřní, asi 120 cm široká partie zdi tvořící někdejší interiérový líc je charakterem staviva i plniva shodná se zdivy severního torza. Nad ústupkem, oddělujícím přízemí a patro, je zdivo homogenní, beze stop složitějšího vývoje.

Za mimořádně zajímavé lze považovat stopy dřevěných vzpěr vysunutého ochozu na vnějším obvodu severního obvodu jádra, situované v koruně původního zdiva (pod re-

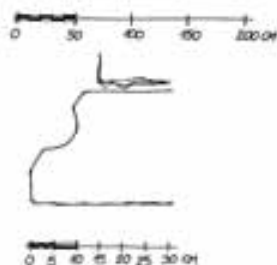
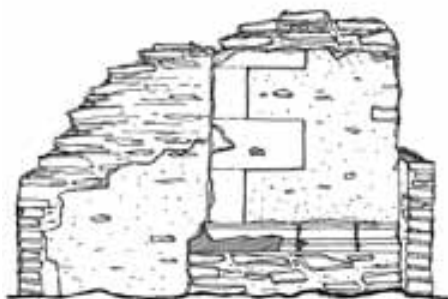

Obr. 14. Cimburk u Městečka Trnávky. Severní strana pilíře před západním křídlem s omítkovým kvádrováním. Vlevo přiléhá dnes zaniklá zeď. Foto archiv NPÚ, ú. o. p. v Brně.

Abb. 14. Cimburk bei Městečko Trnávka. Nordseite des Pfeilers vor dem Westflügel mit Putzquadratur. Links schließt eine heute verschwundene Mauer an. Foto Archiv des Nationalen Denkmalmamts, Bezirksstelle Brno.

z tesaných pískovcových dílců, profilovanou širokým okosením, probraným výžlabkem. Profilovaná římsa podle detailu vnitřního nároží přecházela (či měla přecházet) i na východní část spodního úseku navazující severojižní zdi, k němuž byl pilíř pravděpodobně přiložen na spáru. Nad soklovou římsou se pilíř zeštíhoval do dimenzí 172 × 136 cm. Východní, do dvora orientované čelo pilíře si uchovalo nevelké nesouvislé fragmenty kvalitní, kovem utažené omítky se špatně patrnými fragmenty červené liniové malby. Červené linky snad mohly vytvářet pravoúhlý, diagonálami doplněný (?) vzor. Zásadní údaje o podobě boční (severní) strany pilíře poskytuje historická fotodokumentace, která na severovýchodním nároží pilíře zaznamenala omítkovou bosáž, sestávající z „na vazbu“ kladených omítkových kvádrů. Zdá se, že zbytek severní stěny kryla režná omítká (obr. 14, obr. 14a). Méně zřetelný snímek pilíře od východu svědčí o podobném omítkovém kvádrování i na nádvoří straně.

K východnímu (dvornímu) čelu pilíře se na spáru přikládala dodatečná zeď šířky odhadem 100 cm, s omítaným interiérovým lícem

Obr. 14a. Cimburk u Městečka Trnávky. Rekonstrukce nálezové situace na severním líci podnože hranolového pilíře – pohled z interiéru severního křídla. Nad profilovanou podnoží pilíře je dochováno omítkové členění s hlazenými nárožními kvádry na hrubší omítkové ploše, vlevo je na spáru k pilíři přizděna patrně renesanční příčka se špaletou dřevního otvoru. Vpravo cihlová špaleta mladšího otvoru dveří. Podklad podle historické fotodokumentace. Dole profilace tesané římsy podnože pilíře. Kresba J. Štětina, 2010.

Abb. 14a. Cimburk bei Městečko Trnávka.

Rekonstruktion der Fundsituation an der Nordflucht des Prismenpfeilersockels – Blick aus dem Innern des Nordflügels. Über dem profilierten Pfeilersockel ist eine Putzgliederung mit geglätteten Eckblöcken auf der gröberen Putzfläche erhalten geblieben, links wurde an die Fuge eine Trennwand angemauert, die offenbar aus der Renaissance stammt und die Laibung einer Türöffnung aufweist. Rechts die Ziegelsteinlaibung einer jüngeren Türöffnung. Die Unterlage wurde nach einer historischen Fotodokumentation erstellt. Unten Profilierung des behauenen Sims des Pfeilersockels. Zeichnungen J. Štětina, 2010.

Obr. 15. Cimburk u Městečka Trnávky. Nika jižního okénka v suterénu východního křídla, pod korunou jsou patry kapsy trámového stropu. Foto J. Štětina, 2007.
Abb. 15. Cimburk bei Městečko Trnávka. Nische einer Gucklochöffnung im Untergeschoss des Ostflügels, unter der Mauerkrone sind die Taschen der Balkendecke sichtbar. Foto J. Štětina, 2007.

vnějšího lince severní zdi obvodové zdi jádra). Ve špaletách nik dvojice okének v západním (vnitřním) lici dlouhé, lukovitě mírně vypnuté východní zdi je zřetelná „sendvičová“ skladba zdi, projevující se svislou spárou ve špaletách okenních nik. Vnitřní lic zdiva je do výšky cca 200 cm tvořen subtilní, asi 35–40 cm širokou kamennou přízdívkou, přiloženou k mnohonásobně širší homogení zdi, v níž jsou vykrojeny zmíněné okenní niky s mírně rozevřenými špaletami a velmi strmými bankály okének. V horní partii dělicí spáru neregistrujeme, zdivo včetně střežovitě utvářených kamenných záklenků tedy bylo vyzdíváno již v plné šířce zdi. V bezprostředním okolí jižního okenního výklenku se těsně pod korunou zdiva dochovalo několik hustě řazených rozměrných kapes, odkazujících k zastropení interiéru východního křídla trámovým stropem (obr. 15, obr. 17C). Pozůstatky valené klenby zde neregistrujeme (Durdík–Bolina 2001, 226).

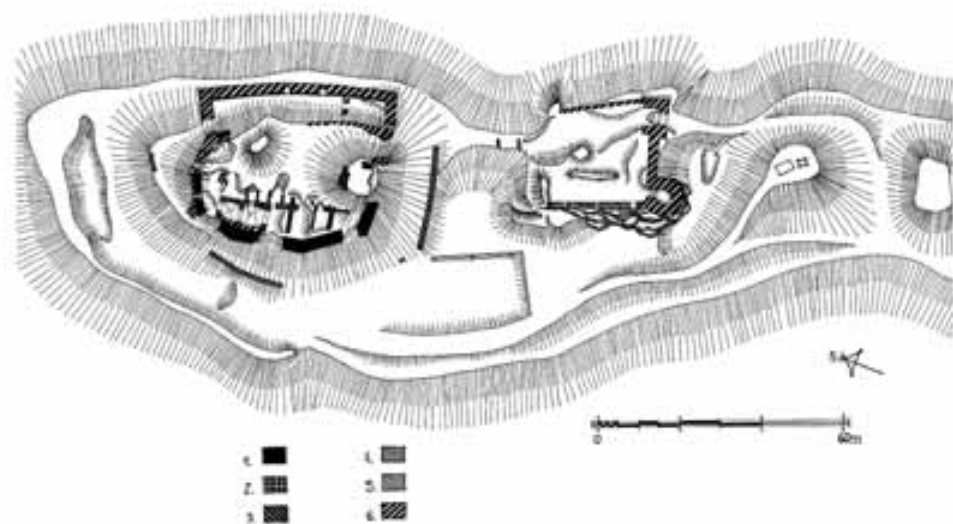
Z obvodového zdiva přízemí východní budovy jádra existuje pouze nízký úsek cca 80 cm širokého zdiva na vrcholu jižní obvodové zdi. Zdivo, posunutě do vnějšího lince, ponechává na straně interiéru přes 200 cm široký patrový ústupek. Kresba F. Richtera z první třetiny 19. století (Plaček 2001, 157) v přízemí zaznamenala vylámané okno, nad nímž se zvedaly dva jehlové fragmenty, pozůstatky z obvodového zdiva patra. Existenci rozměrného okna v přízemí potvrzuje i fotografie hradního jádra patrně z počátku 20. století, která zřejmě stačila zachytit i západní patku okenního

(obr. 14a). Tuto dnes zcela zmizelou konstrukci znají ještě plány z první třetiny 20. století (Lancinger–Svoboda 1995, 35). Poblíž vnitřního severozápadního rohu pilíře se nacházel vůči zdivu nepochybně dodatečný, zřejmě dveřní otvor s cihelnou jižní špaletou.

V interiéru západního křídla, asi 90 cm za východní, ubouranou hranou pilíře v nádvoří, se podařilo zachytit dvojici opracovaných kvádrů profilu cca 20 × 25 cm. Kvádry, vzdálené 72 cm, nepochybně dokládají polohu a šířku někdejšího portálu (obr. 17F). Patky ostění potvrzují existenci vnitřní, východozápadně orientované příčky západního křídla, doložené také starými plány.

Východní křídlo

Rovněž u dvoupřístorového východního křídla lze doložit složitější stavební vývoj. Obvodové zdivo má v dochované úrovni – původním suterénu – tloušťku 280–300 cm. Ze severní zdi zůstala pouze východní polovina o mocnosti 300 cm. Její vnější lic nebyl přímý, přibližně v polovině délky se půdorysně zalamoval. Napojení na severovýchodní nároží severní obvodové zdi jádra nekorespondovalo s nárožím, ale bylo posunuto k východu (svědčí o tom dochovaný, cca 50 cm dlouhý úsek

Obr. 16. Címburk u Městečka Trnávky. Terénní náčrt hradního areálu. Podklad podle Svoboda 1995, 30. 1 – zdivo z počátku 14. století; 2 – zdivo neznámého objektu v čele jádra; 3 – patrně raně gotické zdivo objektu v jihozápadním nároží dvora; 4 – mladší zdiva 14.–15. století; 5 – zdivo starší fáze předhradí; 6 – konstrukce pozdně gotické přestavby pánů z Boskovic. Kresba J. Štětina, 2005.

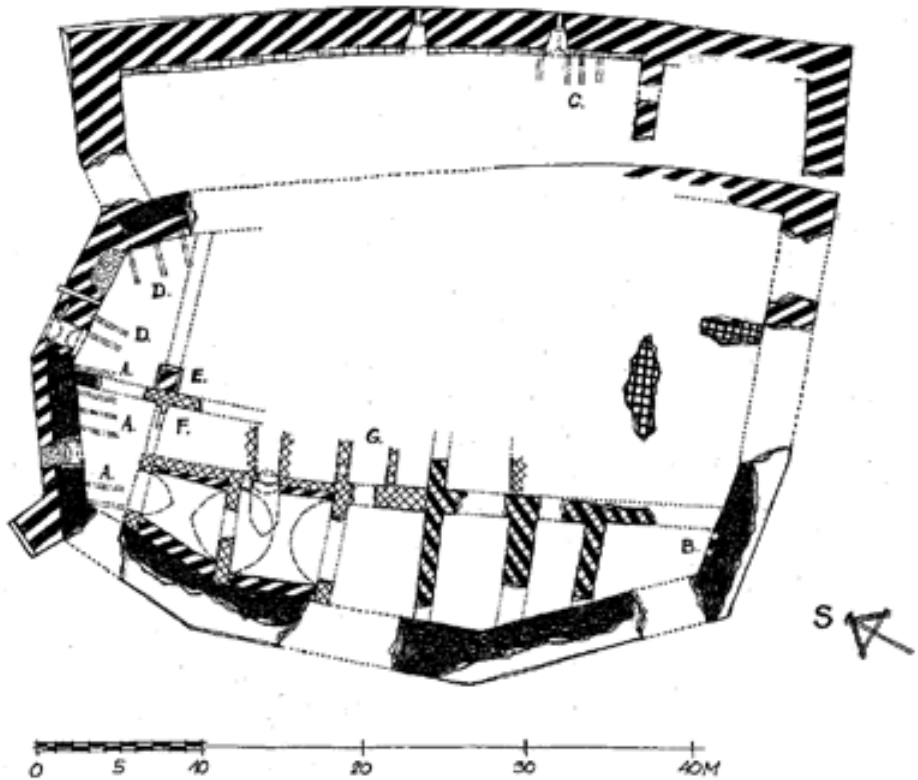
Abb. 16. Címburk bei Městečko Trnávka. Geländeskizze des Burgareals. Nach einer Vorlage von Svoboda 1995, 30. 1 – Mauerwerk vom Beginn des 14. Jhdts.; 2 – Mauerwerk eines unbekanntes Objektes in der Hauptburgfront; 3 – offenbar frühgotisches Mauerwerk eines Objektes in der Südwestecke des Hofes; 4 – jüngerer Mauerwerk 14.–15. Jhd.; 5 – Mauerwerk der älteren Phase der Vorburg; 6 – Konstruktion des spätgotischen Umbaus der Herren von Boskovic. Zeichnung J. Štětina, 2005.

záklenku (obr. 5). Tvar destruované koruny zdiva východního křídla prozrazuje někdejší existenci subtilní zdi po celém obvodu.

Pokus o přehled stavebního vývoje hradu. Interpretace nových zjištění

Čitelnost stavebních proměn hradu ztěžuje stávající fragmentární stav konstrukcí, absence primárně umístěných architektonických článků a obtížná interpretace jednotlivých, často nepřístupných stavebních situací, jejichž bližší souvislosti by bylo nutno prověřit nejlépe průzkumem konstrukcí z lešení. Navržený model stavebního vývoje hradu je tedy nutno považovat za autorem preferovaný pracovní přehled chronologicky následujících stavebních změn, jejichž vzájemný vztah předestíráme k případné diskusi (obr. 16, obr. 17).

Za nejstarší konstrukce hradu z počátku 14. století lze (v souladu se Svobodovou analýzou) považovat úseky obvodové hrady jádra, dochované nejlépe na západním obvodu jádra. Pečlivě lícovaná hrdba, zděná do horizontálních pracovních vrstev oddělených širšími spárami, se charakterem zdiva a užitým pojivem odlišuje od mladšího torza severní hrady i východního křídla. S nejstarší stavební fází jádra ztotožňujeme také úsek mohutné obvodové hrady na jihu, který současně vypovídá o existenci objektu s plochostropým patrem v jihozápadním nároží jádra. Další

Obr. 17. Cimburk u Městečka Trnávky. Náčrt půdorysu hradního jádra bez parkánu s pokusem o stavební analýzu a vyznačením vybraných nálezových situací. A – přibližný směr stropních trámů nad přízemím první fáze severní budovy; paralelní s její střední příčkou; B – Dvojice kapes snad po trámech stropu nad patrem uvažované budovy v jihozápadním rohu dvora; C – poloha kapes po trámovém stropu pozdně gotické východní budovy jádra; D – směr trámů stropu nad přízemím pozdně gotické severovýchodní budovy; E – podnož pozdně gotického hranolového pilíře vystupujícího z dvorního průčelí západního křídla; F – patky ostění portálu v interiéru přízemí dvorního traktu západního křídla; G – prostor pozdně gotické zděné pavlače (přízemí vstupního peronu?) před průčelím západního křídla. Značení zdív viz obr. 16. Kresba J. Štětina, 2010.

Abb. 17. Cimburk bei Městečko Trnávka. Skizze des Grundrisses der Kernburg ohne Zwinger mit dem Versuch einer baulichen Analyse und der Kennzeichnung ausgewählter Fundsituationen. Zeichnung Jan Štětina, 2010. A – ungefähre Richtung der Deckenbalken über dem Erdgeschoss der ersten Phase des Nordgebäudes, parallel zu ihrer Mitteltrennwand; B – Zwei Taschen, wahrscheinlich von Deckenbalken über dem ersten Stock des in der südwestlichen Hofecke errichteten Gebäudes; C – Lage der Deckenbalkentaschen des spätgotischen, östlichen Gebäudes des Kerns, D – Richtung der Deckenbalken über dem Erdgeschoss des spätgotischen, nordöstlichen Gebäudes; E – Sockel des spätgotischen aus der Hoffassade des Westflügels heraustretenden Prismenpfeilers; F – Gewändesockel des Portals im Innern des Hoftrakterdgeschosses des Westflügels; G – Raum des spätgotischen, gemauerten Laufgangs (Erdgeschoss des Eingangs-Steigs?) vor der Fassade des Westflügels. Kennzeichnung der Mauerwerke siehe Abb. 16. Zeichnung J. Štětina, 2010.

relikt obvodové hradby se projevuje na severozápadě, kde je překryt na spáru přistavěným mladším pilířem. Za pozůstatek obvodové hradby nejstarší stavební fáze hradu považujeme i torzo lícované zdi, integrované do mladší a mohutnější zdi severovýchodního obvodu jádra. Dnes patrná nevelká šířka tohoto zdiva (120 cm) může být vzhledem k absenci vnitřního (západního) líce důsledkem dodatečné úpravy či destrukce. Měřitelná šířka dalších úseků obvodové hradby jádra se pohybuje v rozmezí 230–250 cm.

Obr. 18. Cimburk u Městečka Trnávky. Pozdně gotický portál zřejmě v jižní části západního křídla, stav v první třetině 20. století. Foto archiv NPÚ, ú. o. p. v Brně
Abb. 18. Cimburk bei Městečko Trnávka. Spätgotisches Portal offenbar im Südteil des Westflügels, Zustand im ersten Drittel des 20. Jhdts. Foto Archiv des Nationalen Denkmalamts, Bezirksstelle Brno.

Obtížně řešitelnou je problematika v nadzemních partiích téměř zaniklého objektu v čele jádra. Nelze samozřejmě vyloučit existenci vyvýšeného terénního stupně s čelní hradbou a případnou zástavbou při vnitřním líci, jak dedukoval L. Svoboda (1995, 32).

Vzhledem k mohutnosti destrukčního kužele je však spíše namístě úvaha o rozměrném a výškově výrazněji vyvinutém objektu neznámého, zřejmě pravoúhlého půdorysu. Náčrtý půdorysu hradu z počátku 20. století zaznamenaly na východní straně destrukčního kužele mohutnou, severojižně orientovanou zeď se zaobleným jihovýchodním nárožím, předsazeným před sousední objekt vstupní brány. Poměrně vysoký zbytek tohoto nároží z pahorku v čele jádra vystupoval ještě v první třetině 20. století. Čelní, jižní stěna objektu by podle realitě poměrně dobře odpovídajícího Tučova plánu dosahovala délky maximálně 13–14 m. Situaci zachycenou plány nelze potvrdit, například zaoblení rohu mohlo být v době pořízení plánu způsobeno destrukcí původního pravoúhlého nároží, nejsou známy detaily vzájemného kontaktu zdív atd. Vztah objektu k čelní hradbě a doba jeho výstavby v současnosti unikají možnostem našeho poznání. Pokud by se v čele hradního jádra nacházela mohutná hranolová stavba, její výše naznačené dimenze by spíše nežli hranolovému bergfritu odpovídaly donjonu. Z obranného hlediska velmi exponovaná poloha objektu, vypínajícího se v čele hradního jádra, nevylučuje však ani jeho vznik teprve v souvislosti s možným, byť nedoloženým posilováním fortifikace čela jádra hradu ve druhé polovině nebo na konci 15. století.

Otazníky obestírají interpretaci západní třetiny vnitřní části zdiva severního obvodu jádra. Navazuje na předpokládanou nejstarší hradbu jádra na západě a je provázána se severojižní příčnou zdí severní části paláce. Navíc ve dvou úrovních obsahuje trámové kapsy, které dnes neprobíhají v ucelených řadách (což mohlo způsobit novodobé přezdění liců). Severojižní příčná zeď vznikla nepochybně současně se západně navazujícím obvodovým zdívkem jádra. Vůči konstrukcím vzniklým v mladších stavebních fázích (hranolovému pilíři v nádvoří a východnímu úseku severní obvodové zdi jádra se zástavbou při vnitřním líci) ji považujeme za primární. Přesto tuto subtilní zeď nelze považovat za nádvořní zeď západního křídla (Lancinger–Svoboda 1995, 32). Společně s cca 7 m dlouhým západním úsekem vnitřního líce severního obvodu může být příčná zeď pozůstatkem severního objektu jádra, zmizelého patrně při pozdně gotické přestavbě hradu. Nevelká tloušťka zdi svědčí pro její interpretaci jako interiérové příčky. Severní objekt by

tak přiléhá k severní hradbě jádra, vybavené v úrovni patra výše zmíněným hlubokým okením výklenkem. Polohu nádvorní zdi uvažovaného severního objektu neznáme. Zanikla také raně gotická vnější hradba na severovýchodě, u níž – vzhledem k neobvyklé šířce mladšího (?) parkánu – nelze vyloučit ani průběh odlišný od stávající zdi, tedy vně dnešního obvodu jádra. Nálezová situace dokládá, že severní objekt jádra byl ve zděné části přinejmenším dvoupodlažní a jeho výška byla patrně shodná se severní obvodovou hradbou.

Do první fáze výstavby hradu bývá kladeno i západní křídlo (Lancinger–Svoboda 1995, 31–32). Jedním z argumentů je zřejmě i výběh údajné dvorní (východní) zdi paláce, zavázané do vnitřního líce severní zdi jádra. Tuto zeď však považujeme za interiérovou příčku severního objektu jádra, vzniklého již v nejstarší fázi výstavby hradu. Za nádvorní stěnu západního stavení pokládáme celokamennou zeď s relikty vstupních portálů do jednotlivých oddělení přízemí, vzdálenou 6,5–8 m od vnitřního líce západní hradby. Prozatím není jisté, zda se západní budova v první stavební fázi přikládala k celé délce západní hradby. Její rozsah se nejspíše mohl omezovat pouze na jižní polovinu západního paláce v rozsahu tří oddělení. Jedinou dnes patrnou a velmi obtížně využitelnou datační pomůckou západního paláce představuje z lomového kamene vyzdíváné, půlkruhově završené ostění portálu do přízemí jeho severní, potenciálně mladší části. Půlkruhově završené portály, ovšem s ostěním z tesaného kamene, se v širším regionu (hrad Boskovice) objevovaly od konce 14. století, zobecnily však až koncem 15. století.

Raně gotická dispozice jádra hradu tedy podle nejnovějších poznatků sestávala z mohutné obvodové hradby, vymežující půdorys poměrně pravidelného mnohostěnu o maximálních rozměrech 32 × 48 m, přičemž mladší přestavby převrstvily původní průběh hradby na severovýchodě a východě. Zda již první fázi můžeme připsat výstavbu předpokládaného věžovitého objektu (donjonu ?) v čele jádra, není možno bez podpovrchových výzkumů potvrdit. Vstup vedl jižní hradbou – uvažovaná brána na východě (Lancinger–Svoboda 1995, 32) není bez podpovrchových průzkumů doložitelná. Při severním obvodu nádvoří stálo zřejmě jednopodlažní, nejméně dvouprostorově zděné stavení z trámových stropy. Interiér severozápadní místnosti jeho patra osvětlovalo okno prostupující obvodovou hradbou. V jihozápadní části nádvoří se nacházela nejméně trojprostorová budova blíže nepoznaného stavebního vývoje, s trámovými stropy nad prvním patrem. Jednoznačné důkazy, které by svědčily o příslušnosti trojice severních dilů západního paláce již k raně gotické dispozici, prozatím postrádáme. Pokud shrneme dosavadní výsledky povrchových průzkumů pozůstatků zděné architektury hradu musíme konstatovat, že až do vyřešení existence a datace objektu v čele jádra nelze podle našeho názoru Cimburk řadit k hradům s plášťovou zdí (obr. 19).

Obr. 19. Cimburk u Městečka Trnávky. Pokus o hypotetickou rekonstrukci předpokládaného stavu hradu v první polovině 14. století, pohled od jihozápadu. V čele jádra stojí mohutný hranolový donjon (?), jihozápadní a severní stranu nádvoří zaujímají další objekty. Kresba J. Štětina, 2010.

Abb. 19. Cimburk bei Městečko Trnávka. Versuch einer hypothetischen Rekonstruktion des mutmaßlichen Zustandes der Burg in der ersten Hälfte des 14. Jhdts., Blick von Südwest. In der Front des Kerns steht ein mächtiger Prismen-Donjon (?), die südwestliche und nördliche Hofseite wird von weiteren Objekten eingenommen. Zeichnung J. Štětina, 2010.

K opatrnosti v interpretaci obvodové hradby jako plášťové nutí i neznalost její původní výšky, ač šířka může dokládat značné výškové vyvinutí hradební zdi. Důkazy o situování prvotního předhradí na terase jihovýchodně před mohutným příkopem jádra pro první fázi sice postrádáme, stěží se však mohlo nacházet jinde. V podstatě nedatovatelné jsou mohutné sypané valy, obkružující v částečně zkomolených, nicméně stále výrazných reliktech hrad a předhradí od severu, jihu a západu.

Zda již od počátku obranu jádra zesiloval parkán, vybavený podle starších údajů v jihozápadním nároží čtverhrannou vstupní (?) věží, nelze prokázat (Lancinger–Svoboda 1995, 32). Dlouhé, novodobě zčásti doplněné úseky zdív parkánové hradby dosud lemují hradní jádro od jihu a západu, na severu dnes existuje pouze krátký úsek parkánové hradby. Provedený průzkum nezjistil k vývoji a dataci parkánové hradby žádné nové informace. Tučův plán hradu (1912) snad dokládá dodatečně zastavění jižního, vstupního úseku parkánu nějakými stavbami.

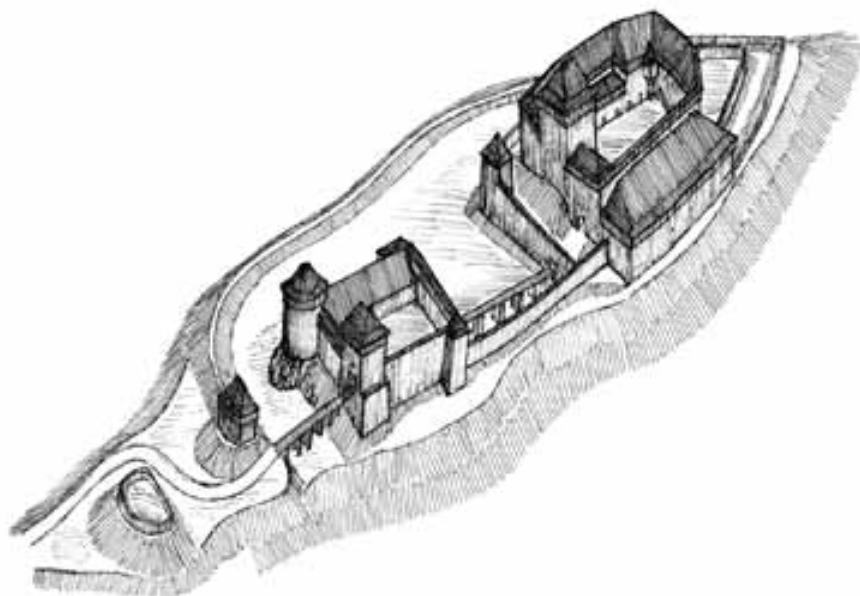
Stavební vývoj hradu v období 14. – první poloviny 15. století není možno za současného stavu poznání blíže popsat. Jistou stavební aktivitu počátkem 15. století předpokládáme díky nálezu erbu Dobše z Cimburka, učiněnému roku 1912 E. Tučem (Lancinger–Svoboda 1995, 33). Hypoteticky lze uvažovat o rozšíření zástavby v nádvoří, kde možná vznikla severní část západního křídla, pokud ovšem nebyla vystavěna již dříve. Nejpozději do první půlky 15. století je možno řadit výstavbu spodní části západní obvodové zdi předhradí, patrně ještě bez stavby, přiléhající k jejímu vnitřnímu líci. Další objekty této „předhusitské“ fáze předhradí nelze v dochovaných nadzemních konstrukcích rozlišit.

Velmi podstatné přestavby hradního jádra i předhradí, zjevně rozsáhlejší než se dosud soudilo, prováděli páni z Boskovic zřejmě v několika etapách ve druhé půli 15. století (k pánům z Boskovic dosud nejobsáhleji Šembera 1870).

Ze starších konstrukcí předhradí přetrvávala zejména západní zeď, zvýšená a na vnějším obvodu opatřená vysunutým ochozem, pro nějž svědčí otvory trámových kapes v nadezdívce. Při severním konci mohl být tehdy doplněn krátký úsek zdíva s brankou (zprístupňovala obrannou terasu před západní hradbou, dno příkopu nebo měla nějakou úlohu v komunikační osnově?). Jižní čelo předhradí dostalo mohutnou hradbu s nárožními zpevněnými podkovovitou baštou a branskou věží, ve zděných částech patrně patrovými. Plná hranolová věžice zřejmě stála při severovýchodním nároží předhradí. Průběh dřevěné rampy vedoucí z předhradí do brány v parkánové zdi jádra lze rekonstruovat podle polohy dvou pilířů vystupujících ze dna dnes zaneseného příkopu.

Výsledkem přestavby jádra byla především výstavba severozápadního paláce, navazujícího na starší severní obvodovou hradbu, s vnitřní příčkou převzatou z dispozice starší severní budovy. Ponechaný západní úsek severní obvodové hradby na vnější straně překryla obezdívka provázaná se zdívem hranolového pilíře. Ten plnil statickou úlohu ve spojení původního a nového zdíva, mohl však obsahovat i prevet. Obezdívka vnějšího obvodu starší severní hradby plynule přecházela do nově vyzdvižené severní obvodové zdi jádra, v severovýchodním nároží založené na torzu hradby raně gotické. Půdorysně zalomenou zeď severního obvodu jádra spojujeme tedy, na rozdíl od výsledků starších analýz, až s pozdně gotickými přestavbami pánů z Boskovic.

Pozdně (?) gotické zdívo s podnoží hranolového pilíře v nádvoří, navazujícího na starší příčku severního objektu, nejspíše pokračovalo dále k jihu podél průčelí západního křídla. Tuto úvahu dovolují subtilní příčky s pozůstatky průchoďů (?) před dvorním průčelím západního křídla (obr. 6, obr. 17G). Předpokládáme tedy, že pozdně gotická přestavba západní křídlo změnila v dvourakt, jehož užší, dvorní trakt v přízemí obsahoval několik drobných místností a v patře mohl plnit funkci

Obr. 20. Cimburk u Městečka Trnávky. Pokus hmotovou rekonstrukci hradu po pozdně gotické přestavbě, stav v první polovině 16. století, pohled od jihovýchodu. Kresba J. Štětina, 2007.

Abb. 20. Cimburk bei Městečko Trnávka. Versuch einer materiellen Rekonstruktion der Burg nach dem spätgotischen Umbau, Zustand in der ersten Hälfte des 16. Jhdts., Blick von Südosten. Zeichnung J. Štětina, 2007.

zděného nástupního peronu. Trámové kapsy po dřevěných nosnicích stropu nad přízemím, dochované v pozdně gotické severní obvodové zdi svědčí o současné výstavbě severního palácového křídla. Jeho průčelí se v přízemí mohlo otevírat později zaslepenou arkádou (?), za jejíž pozůstatek lze považovat profilovanou římsou přepásaný pilíř při dvorní zdi západního křídla. Pilíř není tedy nutno vztahovat pouze k možné existenci arkýře ve vyšších podlažích, jak bývá, zřejmě s vědomím četných analogií, obvykle uváděno. Arkádami otevřené, komunikačně využitě přízemí palácového křídla by nebylo v pozdně gotické profánní architektuře výjimečné – připomenout lze například palác hradu Kunětické Hory (Menclová 1972, 499–500) nebo Vlašimi (Glosová 2000, 147–158). Jednoznačné dataci pilíře do období pozdní gotiky nasvědčuje i historickou dokumentací zaznamenaná omítková výzdoba kombinující hladké a strukturované omítky s konturováním červenými liniemi. Tuto výzdobu, která představuje jediný dnes známý doklad povrchové úpravy pozdně gotické fáze hradu, lze nejpravděpodobněji datovat do konce 15. – počátku 16. století (viz pozdně gotické kvádrování na blízké tvrzi ve Vranové Lhotě a další). Nad zčásti otevřeným (?) přízemím, jímž krom komunikace k brance do parkánu procházel i kanálek odvodňující nádvoří, se nacházelo patro s trámovým stropem. Bohužel existenci předpokládaného protějšího hranolového pilíře nelze vtušit ani v dostupných plánech a fotodokumentaci hradu z první třetiny 20. století. Stopy navázání jakýchkoliv konstrukcí nevyskytuje ani úsek vnitřního zdiva severního torza. V případě příslušnosti podnože k arkýři vystupujícímu z dvorního průčelí paláce v úrovni patra, které se naopak zdá nasvědčovat provedení omítkového kvádrování i na pohledově málo exponované severní straně, by bylo nutno počítat se složitějším vývojem severního křídla. To by v rámci zjevně

dosti komplikované pozdně gotické přestavby bylo vůči arkýři dodatečné, včetně severní obvodové zdi s brankou do parkánu, byť časový rozdíl mezi výstavbou arkýřové podnože (?) a vnější zdi severního křídla by musel být relativně krátký.

Západní křídlo jádra v rámci pozdně gotických úprav v přízemí dostalo nové valené a hrotité klenby na spáru přiložené ke starším příčkám. Pouze z archivní fotodokumentace známe sedlový portál nezjištěné profilace vložený do niky s kamenným segmentovým záklenkem v celokamenné příčce (obr. 18). Tento portál nejspíše existoval ještě v první třetině 20. století někde v jižní části západního paláce (Czerny 1908, 141). Harmonický vztah kamenného ostění, z místního kamene zděných špalet i pečlivě provedeného záklenku dokládá pozdně gotické přestavby paláce, které mohly znamenat i určité dispoziční změny (vestavba zmíněné příčky s portálem?). Patrové budovy hradního jádra v pozdní gotice završily obranné ochozy vysunuté na dřevěných konzolách, jak přesvědčivě dokládají jejich otisky v pozdně gotické omítce severního torza. Zjištěné technologické podrobnosti nesporně dosvědčují současný vznik zděných a dřevěných částí severního obvodu jádra. K otiskům konstrukce vysunutých ochozů nacházíme krom četných ikonografických dokladů také řadu bohužel blíže nezpracovaných analogií datovatelných obvykle do závěru 15. – počátku 16. století (například hrad Pernštejn, tvrz v Kurovicích na Kroměřížsku, hrad Švihov).

Na severovýchodě bylo s nově vyzdvíženou částí pozdně gotické obvodové hradby provázáno severní obvodové zdivo budovy před východní frontou jádra. Půdorysné zalomení severní stěny východního objektu mohlo být způsobeno umístěním střílny kontrolující blízkou branku do severního parkánu pod jádrem (viz Tučův půdorys; Lancinger–Svoboda 1995, 33). Nápadně slabá vnější zeď prvního nadzemního patra nepodporuje domněnky o výraznějším výškovém vyvinutí východní budovy, alespoň v pozdně gotické fázi. K jakým účelům sloužilo východní křídlo s ne zcela obvyklou dvouprostorovou dispozicí, bez rozpaků dosud hodnocené jako vně obvodu jádra vysunutý palác, nelze posoudit. Rovněž není známo, zda při stavbě východní, vnější zdi východního křídla stavitelé nevyužili východního úseku starší parkánové hradby. Stejně tak nám dnes uniká důvod dodatečného rozšíření vnitřního líce zdiva v průběhu výstavby.

Zajímavým tématem pozdně gotické přestavby Cimburka je její dosud blíže nekomentovaná obranná složka. Přístupová jihovýchodní strana areálu byla chráněna dvojicí (v textu blíže nehodnocených) předsunutých opevnění. Podstatnou roli v obraně jižního čela hradu mohl hrát mohutný zemní val před předhradím. Čelo předhradí s poměrně nízkou podkovovitou baštou a vstupní věží, stejně jako západní hradba, nepočítaly patrně s využitím děl, byly hájitelné zřejmě jen z úrovně pater nebo podstřešních ochozů (u jižního čela předhradí, na rozdíl od západní strany, však nedoložených). Východní budova hradního jádra, jejíž velmi mohutné zdivo v suterénu původně zřejmě nedosahovalo výšky palácové části, se podobně jako východní fronta předhradí se vstupní věží a snad i plnou věžicí před příkopem obracela k protějšímu hřebeni Doubravice. Ten sice od hradního ostrohu oddělovalo široké údolí s tokem Třebůvky, současně však pro hrad představoval jediné potencionální ohrožení. Je otázkou, zda (a případně jak) skladba objektů pozdně goticky přebudované východní fronty hradu, z níž byla podstatná část hřebene Doubravice kontrolovatelná, na nebezpečí daná terénní situací záměrně nereagovala (obr. 20).

Renesanční přestavba hrad transformovala koncem 16. nebo počátkem 17. století a je pravděpodobné, že ze sutin vyzdvížená kamenná deska se znakem Adama Věžníka (zemřel v roce 1620; Lancinger–Svoboda 1995, 33) a jeho manželky byla osazena při příležitosti jejího dokončení. V hradním jádře se renesanční stavební aktivita projevila zřízením druhého patra s trémovými stropy minimálně nad severozápadní částí vnitřního hradu. Nové patro, oproti pozdně gotickým

zdivům vymezené výrazně slabší kamenocihelnou zdí, nadstavěli na pozdně gotickou obvodovou hradbu, přičemž předstupující ochoz v úrovni podlahy druhého patra pravděpodobně zůstal zachován. Nad severním torzem se dochovala trojice celistvých oken v mělkých nikách a severní špalety dvou oken na hraně destruovaných částí zdiva. Okna zřejmě postrádala kamenicky vypracovaná ostění, v interiérových špaletách oken našly uplatnění starší architektonické prvky. Hypoteticky předpokládáme výškové a hmotové scelení jádra ve čtyřkřídlý, patrně převážně dvoupatrový palác, obestupující vnitřní dvůr, jehož nevelká plocha patrně již nebyla zmenšována dalšími vestavbami. Katastrální mapa Městečka Trnávky a hradu Cimburka z roku 1835 (Kuča 1998, 841) naznačuje uzavření širokého příkopu po před jádrem po obou stranách bočními zdmi, které mohly vzhledem k analogiím (Černá Hora, Račice) být rovněž produktem ne-li pozdně gotické, pak jistě renesanční přestavby.

Výsledky dosud provedených průzkumů dokládají, že hrad Cimburk u Městečka Trnávky prošel velmi složitým stavebním vývojem, který se přes zánik většiny konstrukcí daří postupně objasňovat. Úkol budoucnosti představuje dokumentace textem zmíněných klíčových stavebních situací, ať již v rámci archeologického průzkumu, nebo konzervačních prací. Nejpodstatnějším výsledkem zůstává poznání první fáze hradu, odlišné od dosavadních interpretací, stejně jako určení rozsahu a kvality náročné, pro zlepšení obytné i fortifikační složky hradu podstatně pozdně gotické přestavby pánů z Boskovic.

Prameny a literatura

- BOLINA, P.–NĚMCOVÁ, J.–ŠLÉZAR, P., 2008: K počátkům hradů na Moravskotřebovsku, CB 11, 53–88.
- CZERNÝ, A., 1908: Alt-Cimburg, Mitteilungen zur Volks- und Heimatskunde des Schönhengster Landes 4, 138–177. Mährisch Trübau.
- DURDÍK, T.–BOLINA, P., 2001: Středověké hrady v Čechách a na Moravě. Praha.
- GLOSOVÁ, M., 2000: Zámek ve Vlašimi z pohledu nových nálezů při opravách, AH 25, 147–158.
- HOSÁK, L., 1938: Historický místopis země Moravskoslezské. Praha–Brno.
- KUČA, K., 1998: Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. III. díl. Praha.
- LANCINGER, L.–SVOBODA, L., 1993: Hrad Cimburk. Stavebně historický průzkum. Pardubice.
- 1995: Hrad Cimburk u Městečka Trnávky, PRP II, č. 1, 29–36.
- MENCLOVÁ, D., 1972: České hrady. Díl druhý. Praha.
- PLAČEK, M., 1999: Zřícenina hradu Cimburk u Městečka Trnávky. In: Od gotiky k renesanci. Výtvarná kultura Moravy a Slezska 1400–1550. III. Olomoucko (Hlobil, I.–Perůtka, M., edd.), 177. Olomouc.
- 2001: Ilustrovaná encyklopedie moravských hradů, hrádků a tvrzí, 156–158. Praha.
- SVOBODA, L., 1995: O plášťových hradech, AH 20, 355–388.
- ŠEMBERA, A. V., 1870: Páni z Boskovic a potomní držitelé hradu Boskovického na Moravě. Vídeň.
- VOJKOVSKÝ, R., 2007: Cimburk. Dobrá.
- WOLNY, G., 1839: Die Markgrafschaft Mähren topographisch, statistisch und historisch geschildert. Band 5. Olmützer Kreis. Brünn.
- ZDO II: Moravské zemské desky II/1. Kraj Olomoucký. 1480–1566 (Matějka, F., ed.). Brno 1948.

ZUSAMMENFASSUNG

Anmerkungen zur baulichen Entwicklung der Burg Cimburk bei Městečko Trnávka

Die Überreste der Burg Cimburk bei Městečko Trnávka (Bez. Svitavy) bestehen aus einem ausgedehnten Areal und setzen sich aus einer von einem Graben und einem Wall umgebenen Vorburg und einer Hauptburg zusammen. Vor der Burgfront befinden sich zwei vorgezogene Befestigungsanlagen. Die auf der Burg durchgeführte Oberflächenschürfgrabung knüpft an die 1995 veröffentlichte bauhistorische Analyse von L. Lancinger und L. Svoboba an. In der Vorburg wurde eine ältere Westmauer, offenbar vorhussitischer Herkunft identifiziert, die im Rahmen eines spätgotischen Umbaus im 15. Jahrhundert um einen gemauerten Teil mit Wehrgang aufgestockt wurde. Die Vorburg erhielt eine neue Südmauer mit mächtiger hufeisenförmiger Bastion und einem Prismeneingangsturm, die ursprünglich offenbar mit den Wappen der Bauherren, der Herren von Boskovice versehen waren. In der Hauptburg wurde die wahrscheinliche Anlage einer gotischen Burg vom Beginn des 14. Jahrhunderts und der Umfang eines radikalen spätgotischen Umbaus identifiziert, der von den Herren von Boskovice in der zweiten Hälfte des 15. bzw. zu Beginn des 16. Jahrhunderts durchgeführt wurde. Den Kern der frühgotischen Burg war von einer mächtigen, zirka 250 cm breiten Ringmauer umgeben, die an der Westseite und im jüngeren Mauerwerk im Norden heute teilweise noch erhalten ist. Ob an der Südfront des heute durch einen mächtigen eingestürzten Kegel gebildeten Kerns bereits von Anfang an ein mächtiger Prismendonjon oder Bergfried stand, bzw. inwieweit auch dieser Teil im Rahmen der jüngeren Umbauten umgestaltet wurde, lässt sich heute nicht mehr feststellen. Die durch Grundrisszeichnungen des Kerns und durch Fotografien vom Anfang des 20. Jahrhunderts gestützte Annahme eines turmartigen Bauwerks muss archäologisch noch überprüft werden. In der südwestlichen Ecke stand ein einstöckiger Bau mit Balkendecke mit zunächst wohl drei Räumen, der Verteilungsplan der Wohnfläche wurde um einen neu entdeckten, einstöckigen Flügel im Norden mit offenbar zwei Räumen und Flachdecke vervollständigt. Ein Teil seiner nördlichen Innenmauer und der Auslauf der Trennmauer wurden in der Spätgotik in die neu errichtete nördliche Ringmauer der Hauptburg integriert. Später umgab die Hauptburg ein Zwinger, wohl mit Prismenturm in der südwestlichen Ecke; in der Hauptburg entstand an der westlichen Ringmauer ein Gebäuderest. In der Spätgotik wurde das Erdgeschoss des Westflügels mit Tonnen- und Spitzgewölben versehen und vor dem Flügel entstanden eine Freitreppe und ein Hofflügel. Der neu errichtete einstöckige Nordflügel hat wohl den älteren Erker des Westflügels geschluckt, von dem heute lediglich der Sockel mit Profilsims und belegter Putzquadrierung übrig blieb (der Pfeiler könnte jedoch auch Teil einer Arkade des offenen Erdgeschosses gewesen sein). Den Nordflügel, der Fragmente der frühgotischen Ringmauer der Hauptburg integrierte, ergänzten ausgekragte Wehrgänge mit Holzkonstruktionen, deren Negative an der äußeren Ringmauer bis heute erhalten geblieben sind. Gleichzeitig entstand ein ausgedehnter Ostflügel, der den Raum des Zwingers einnimmt. Das zweiräumige Kellergeschoss, dessen Mauer während des Umbaus vergrößert wurde, hatte eine Balkendecke, vom Erdgeschoss blieb lediglich der Abschnitt einer subtilen Mauer übrig. Der Renaissanceumbau erhöhte den Palaskomplex zumindest an der nördlichen Ringmauer um ein zweites Stockwerk, ein Stockwerk entstand wohl auch über dem Ostflügel. Eine militärische Rolle spielte die Burg noch im Jahr 1645, nach einem Brand im Jahr 1776 wurden die Ruinen jedoch schnell als Quelle für Baumaterial verwendet, sodass von der Burg zu Beginn des 20. Jahrhunderts lediglich die Hälfte der Vorburg und in der Hauptburg das niedrigste, bis heute teilweise gewölbte Niveau aller Flügel mit hohem spätgotischen Torso des Nordpalas übrig geblieben war.